

Kapitola

O soudcích

1. *Model karierního soudce vs. anglosaský model*

Česká republika, stejně jako ostatní země kontinentálního práva, tradičně budovala své soudnictví jako karierní, kdy se soudci stávají mladí právníci, kteří absolvovali příslušnou přípravnou službu, a v profesi setrvávají po celý svůj karierní život. To může být jedním z důvodů, proč je někdy justice kritizována za svoji uzavřenost a odtazitost od života, který soudci ovlivňují svými rozhodnutími. Jako část odpovědi na tuto kritiku lze uvést, že v posledních cca deseti letech byly do systému vnášeny prvky, které jsou ovšem takovému systému spíše cizí (zvyšování minimálního věku pro vstup do profese, ekvivalence justiční a jiných profesních zkoušek, uznávání praxe mimo soudy). Je však třeba si položit otázku, zda je nadále preferován karierní model, či zda cílem je přechod na model anglosaský, v kterém jsou vybíráni soudci z nejzkušenějších právníků ke konci jejich profesního života.

Přes přitažlivost anglosaského modelu jsme přesvědčeni, že odpověď na tuto otázku je jednoduchá: anglosaský model se vyvinul ve zcela jiném právním prostředí a znamenal by tudíž přetržení našich tradic; nad to model karierního soudce lépe vyhovuje českému právnímu řádu založenému na detailních předpisech, které ponechávají soudci malý prostor pro diskreci a rovněž lépe vyhovuje, *in concreto*, našemu komplexnímu a technickému procesnímu právu, které váže soudce tak, že usměrňuje a vede řízení, nikoli spíše pasivně věc „slyší“ jako v anglosaském modelu. Aby soudce mohl naplnit tuto svoji úlohu a ovládnout náročnou práci zejména s komplikovaným procesním právem tak, aby mohl kvalitně a rychle rozhodovat, vyžaduje se specifický cvik, který nelze nabýt jinak než právě jen výkonem soudcovského povolání, resp. systematickou přípravou na něj přímo u soudu. Samozřejmě i v zemích common law platí vedle soudcovského práva právo psané, toto ale ponechává zpravidla větší prostor soudci, jehož široká životní a profesní zkušenost je v takovém případě nepostradatelná. Porovnáváme-li oba dva modely výběru soudců, je třeba mít na paměti, že anglosaský model s menším počtem soudců je nicméně nesrovnatelně dražší než systém český (obecné výdaje státního rozpočtu na soudy jako procento HDP jsou ve Spojeném království dvakrát vyšší než v České republice). Není zde prostor následovat cestu anglosaského modelu: významné snižování počtu soudců je stejně nepřijatelné jako zvyšování justičního rozpočtu v uvedeném rozsahu. Dále by v případě anglosaského modelu ani nebylo možné zavést anonymní otevřené výběrové řízení budoucích soudců, jak je v následujících částech navrhováno, tak, aby byl vybrán nejlepší budoucí soudce s eliminací rizik spojených s nepotismem a tím byla posílána důvěra v justici.

Česká justice proto musí být i nadále organizována jako karierní. Musí existovat jasná cesta, kterou se zájemce o funkci soudce od počátku bude ubírat, a jasné požadavky, které musí splnit, aby se soudcem stal. Ačkoli by zkušení právníci neměli být zcela vyloučeni z možnosti stát se soudcem, existující „boční vchody“ do systému (justiční čekatelé, s kterými nyní počítají právní předpisy, a asistenti soudce a další právníci vně systému podle posledního vývoje) musí být minimalizovány.

Proces přípravy a výběru soudce přitom musí být organizován způsobem, který zajistí, že konečného cíle dosáhnou jen ti nejlepší a že veškeré fáze výběru budou přísně objektivní.

V současnosti čelíme stavu, kdy justice a soudci nepožívají nejvyšší vážnosti u veřejnosti. Srovnáme-li tento stav s jinými zeměmi, bohužel je soudcovská nezávislost veřejností vnímána jako významně nižší než v jiných zemích. Není zde prostor hlouběji analyzovat příčiny tohoto stavu, zcela postačuje poznamenat, že je nutné změnit současný stav a to tak, aby byly tyto změny prováděny s přihlédnutím k tomuto druhu veřejného mínění a vztahu veřejnosti k justici. Je zřejmé, že důvěra v justici je především závislá na soudcích, na jejich chování a na tom, jak požívají svoji nezávislost za současného dodržování práva. Z toho důvodu jsme hluboce přesvědčeni, že soudci by měli být ti nejlepší, a pouze tito jsou schopni získat, příp. znovuzískat, důvěru v justici jako třetí a nezávislou moc ve státě; lze očekávat, že to přinese zcela nestrannou justici, která nemůže potenciálně podléhat nezákonným vlivům peněz, politických stran, veřejného tlaku, vlády, parlamentu či čehokoli dalšího na ni.

Pouze veřejné výběrové řízení může zajistit, že budou nalezeni nejlepším, a zopakujeme-li to, pouze nejlepší budou ve středním a dlouhém horizontu schopni zlepšit důvěru v justici. Vzhledem k tomu, že předsedové soudů v současnosti zejména spoléhají na svoji osobní znalost kandidáta, mohou budoucí výsledky takového výběrového řízení považovat za suboptimální; jsme však pevně přesvědčeni v tom, že, zejména v prvních fázích výběrového řízení, jsou nezbytná objektivní kritéria. Výběr nejlepších kandidátů naznačeným způsobem však nemůže zabránit riziku nepotismu a stále otvírá vážné otázky nad tím, jak nacházet nové soudce. V závěrečných fázích přípravy na povolání soudce, před i po justičních zkouškách, bude několik kroků v procesu výběru soudce, které by umožnily **zhodnocení kandidátových zkušeností, znalostí a osobnostních předpokladů**, včetně období po justičních zkouškách, kdy by absolvent těchto zkoušek působil nějaký čas jako **nehlasující člen senátu krajského soudu**.

Dnešní kritika nedostatku mimosoudních zkušeností by mohla být eliminována povinnou **mimosoudní praxí, která by byla podmínkou přijetí v průběhu do přípravné služby**.

Současně by právníci **s dlouholetou právní praxí nebyli vyloučeni ze vstupu do profese**. O pozici soudce by se mohli ucházet advokáti nebo státní zástupci s dostatečnými zkušenostmi. Pro tyto účely by byla advokátní zkouška nebo závěrečná zkouška právního čkatele považována za ekvivalent justiční zkoušky. Aby však tento způsob vstupu do profese nevedl k obcházení přípravné služby a povinnosti vykonat justiční zkoušku a aby se zároveň jednalo pouze o takové osoby, u kterých lze předpokládat dlouholeté zkušenosti, navrhuje se zavést spodní věkovou hranici 40 let. Pokud by se mladší státní zástupce nebo advokát chtěl ucházet o funkci soudce, musel by absolvovat přípravnou službu a justiční zkoušku v plném rozsahu. Na ostatní právnické profese by se toto opatření nevztahovalo.

Nad to by mohl být justiční systém otevírán i na nejvyšších patrech, tak např. by mohlo být umožněno vynikajícím právníkům a akademikům působícím mimo justici zařadit se na nejvyšší soudy.- Všechna tato opatření umožňující vstup do

profese v různých fázích kariéry soudce mají za cíl zajistit, aby kandidáti byli skutečně těmi nejlepšími. Hlavním důvodem uvedené snahy je, že profese soudce není běžnou profesí, ale že má význačnou společenskou funkci, a tak má být výběru soudců věnována značná péče.

2. Vstup do profese

a) Přípravná služba

Kvůli připuštění asistentů soudců k justičním zkouškám (které byly původně výlučně určeny pro justiční čekatele) spolu s možností platit např. asistenty soudců z peněz původně určených justičním čekatelům a se zvýšením věkové hranice pro jmenování soudcem jsme byli svědky naprostého rozpadu dřívějšího čekatelského systému. Jakkoliv institut čekatelů nevyrazil, jedná se dnes, v porovnání s dřívějším pojetím, jen o jednu z mnohých cest. Navíc jde o cestu různě pojímanou v různých krajích, často různě kombinovanou s funkcí asistenta soudce

Tento systém přípravné služby musí být neprodleně obnoven a modernizován. Výchova budoucích soudců přímo na soudech musí zůstat nebo se znovu stát nedílnou součástí kariérního systému justice. **Je přitom nezbytné, aby byly pozice justičního čekatele a asistenta soudce sjednoceny**, a tím zajištěna stejná příležitost všem uchazečům. Z uvedeného důvodu by měli být současní asistenti soudců a justiční čekatelé nahrazeni na prvostupňových soudech „justičními koncipienty“. Dnes dochází ke kontroverzní situaci, kdy jak asistenti, jejichž primárním účelem je výkon této profese pro potřeby soudů, tak justiční čekatelé, jejichž primárním cílem je vzdělávání a příprava na justiční zkoušku, potažmo na výkon profese soudce, mají v zásadě stejnou možnost pokusit se vykonat justiční zkoušku. Spojení těchto dvou odlišných pozic tak přinese žádoucí sjednocení a bude zajišťovat všem stejnou přípravu. Justiční koncipienti budou vykonávat práci pro soudce, ke kterému budou přiděleni, a zároveň se budou soustavně připravovat na výkon budoucího povolání. Tento systém již ostatně dnes funguje v jiných právnických profesích, např. v advokacii.

Předmětem dalších diskuzí by měla být otázka ponechání asistentů, kteří by však neměli možnost absolvovat justiční zkoušku, na vyšších soudech. Toto opatření by přicházelo v úvahu pouze na vrchních soudech, Nejvyšším soudě a Nejvyšším správním soudě, eventuálně i na krajských soudech, ale pouze pro odvolací agendu. Osoby, které by měly zájem o dlouhodobý výkon funkce asistenta bez možnosti vykonat justiční zkoušky, by tak našly uplatnění u výše uvedených soudů.

Není přitom na závadu, že potřeba nesoudcovského justičního odborného personálu na soudech již dnes překračuje potřebu soudců. Systém musí být koncipován tak, že zastávání nové **pozice justičního koncipienta nebude zaručovat jmenování do funkce soudce**, ale bude nutnou podmínkou, aby se kandidát mohl o funkci ucházet. Neúspěšní kandidáti pak budou moci pokračovat v kariéře v některých jiných právnických profesích, tak např. jako advokáti, podnikoví právníci apod. Právě takový „převis nabídky“ zajistí elitnost soudcovského povolání.

Pro to, aby se zájemce mohl stát justičním koncipientem, bude třeba, aby měl alespoň roční mimosoudní právní praxi. Uvažovaná délka přípravné služby „justičního koncipienta“ jsou tři roky, s možností prodloužení o jeden rok.

~~V případě justičních koncipientů se specializací na trestní právo by jejich příprava měla obsahovat povinné roční přidělení ke státnímu zastupitelství.~~

Je k dalšímu zvážení, zda mají být justiční koncipienti, podobně jako dnes asistenti soudců, přidělováni k jednomu soudci, nebo justiční koncipienti mají pracovat s **různými soudci v různých oblastech**, podobně jako dnešní justiční čekatelé. V prvním případě by justiční koncipient mohl v průběhu času soudci více nabídnout. Z počátku by soudce věnoval čas na koncipientovo vzdělávání, koncipient by ale stále měl možnost absolvovat krátké stáže i jinde uvnitř justičního systému a účastnit se vzdělávání organizovaného Justiční akademií. V druhém naznačeném případě by justiční koncipient měl větší prostor získat široké zkušenosti a rozšířit si svůj vhled do problematiky. Kompromisní variantu lze spatřovat v tom, že by justiční koncipient byl přidělen k jednomu soudci a mohl by za určitých okolností žádat o přeložení.

Nová volná místa justičních koncipientů budou obsazována na základě **otevřených, centrálních, písemných a anonymně hodnocených přijímacích zkoušek**. Ministerstvo ve spolupráci s justicí bude vymezovat a stanovovat kritéria, obtížnost a zaměření přijímací zkoušky. Ministerstvo a reprezentativní sbor justice se budou společně podílet na výběru kandidátů. Spolupráce mezi soudci a Ministerstvem ve výběru kandidátů je nezbytná. Soudci mají v této věci zkušenosti a vědí, co je nutné u kandidátů vyžadovat; zapojení Ministerstva spočívá v tom, aby garantovalo, že výběr budoucích soudců nenásleduje model, který by se blížil cechu (jehož členové jsou sami sebou voleni); to by totiž zpochybňovalo demokratickou legitimitu následně jmenovaných soudců. Měla by být vytvořena Komise pro výběr soudců, jejímž členem rovněž bude zástupce ministra spravedlnosti, jehož úlohou bude dohlížet na výběrové řízení. Justiční akademie bude odpovědná za organizování přijímací zkoušky. Obsah a rozsah přijímací zkoušky bude připraven Justiční akademií ve spolupráci s trestním kolegiem a občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu a s Nejvyšším správním soudem. V této fázi soutěže o pozici soudce nemusí být testování příliš komplexní, neboť justiční koncipienti budou v dalších třech letech přípravné služby pravidelně hodnoceni a budou muset úspěšně podstoupit další testování na své cestě do profese soudce; nakonec pouze malá část z nich bude jmenována soudcem. V úvodních fázích by především měla být testována způsobilost v právnických dovednostech, znalostech a hodnotách a logické myšlení; další součástí testování by měl být psaný psychologický posudek. Podle výsledku přijímací zkoušky by si úspěšní kandidáti mohli vybrat svůj budoucí soud, na kterém by vykonávali přípravnou službu justičního koncipienta.

Pokud jde o otázku **přesnější specializace soudců**, měla by být předmětem dalších diskusí. Jako možná varianta se jeví návrh, aby se justiční zkouška skládala ze dvou částí – obecné a specializované. Každý uchazeč by musel absolvovat obecnou část a alespoň jednu specializovanou část. Specializaci by bylo možno vykonat ve čtyřech základních oblastech – civilní, trestní, správní a obchodní právo. Jako soudce by se pak úspěšný absolvent takovéto specializované zkoušky mohl zabývat pouze agendou odpovídající příslušné specializaci. Pokud by se uchazeč nerozhodl absolvovat rovnou všechny

specializované části zkoušky, mohl by si je postupně doplňovat i kdykoli později, tedy i v průběhu výkonu funkce soudce.

V současnosti mívá soudce civilního úseku pracovní pohotovost pro případ, že by mělo být rozhodnuto v trestní věci v krátkých zákonných lhůtách. Též je možné, aby byl soudce, dokonce proti své vůli, přemístován mezi úseky soudu, stanoví-li tak rozvrh práce vydaný předsedou soudu po projednání se soudcovskou radou. Není dokonce vyloučeno, aby soudce byl určen pro rozhodování jak v civilních, tak v trestních věcech současně. Vzhledem k velkým rozdílům mezi civilním, trestním a správním právem, včetně procesních úprav, a vzhledem ke zvyšující se spletitosti jednotlivých odvětví práva, by mohla nepochybně být přesnější specializace soudců dobrá pro kvalitu soudních rozhodnutí. Na druhou stranu může soudce, který má rozsáhlejší znalosti a širší zkušenosti, shledat svoji práci více uspokojující a schopnost zvládat více úloh najednou tak může pomoci hladšímu chodu soudů. Bude-li učiněno rozhodnutí směrem k větší specializaci, pak by tato specializace měla začít již u justičních koncipientů. **Výběrové řízení proto bude organizováno samostatně pro jednotlivé základní specializace (civilní, trestní a správní) a justiční koncipient poté bude primárně přiřazen k jedné z těchto specializací.**

Justiční koncipienti budou vybráni předsedou krajského soudu, rovněž bude průběžně hodnotit práci justičních koncipientů na základě porady se soudcem odpovědným za jeho přípravnou službu a s předsedy okresních soudů. Při opakovaném nevyhovujícím hodnocení (s možností být znovu přidělen k jinému soudci) bude přípravná služba ukončena předsedou krajského soudu.

b) Justiční zkouška

~~Pe-Nejdříve po uplynutí tří let služby mohou absolvovat koncipienti absolvují justiční zkoušku, jednou opakovanou. Zkouška bude všeobecná a bude možno ji jednou opakovat. Nesloží-li justiční koncipient úspěšně vstupní zkoušku do 4 let ode dne zahájení výkonu přípravné služby, bude jeho služba ukončena a nebude již moci dále žádat o složení justiční zkoušky. Bude-li však představen systém specializací soudců, bude se zkouška blíže zaměřovat na tu ze tří základních specializací, pro kterou se koncipient připravoval.~~ Bude vytvořen nový orgán pro všechny specializace (Komise pro výběr soudců), který bude vybírat zkoušející u justičních zkoušek. Členy Komise pro výběr soudců by měly být: jeden člen jmenovaný předsedou Nejvyššího soudu, jeden člen jmenovaný předsedou Nejvyššího správního soudu, dva členové jmenovaní předsedy krajských soudů a jeden člen jmenovaný ministrem spravedlnosti.

c) Výběr justičních kandidátů a soudců

Úspěšný absolvent justiční zkoušky se potom bude moci ucházet o funkci soudce, a to opět v rámci písemné a anonymně hodnocené výběrové zkoušky. Ta již nebude zaměřena toliko na odbornost, ale též na osobnost, morální integritu a další dovednosti a předpoklady nutné pro profesi soudce. Předpokládá se vypracování přípravy řízení na základě základních procesních dokumentů a vypracování rozhodnutí po prostudování spisu a simulované jednání ve věci. Je věcí dalších úvah, zda přihlížet v otázce připuštění justičního koncipienta k výběrové zkoušce toliko k průběžným hodnocením koncipienta, nebo zda nechat pouze na soudci, ke kterému byl koncipient přidělen, zda koncipienta ke zkoušce připustí, či najít kombinaci obou těchto přístupů.

Posledním a velmi důležitým prvkem potom bude **psychologické vyšetření**. Na rozdíl od současného stavu nesmí být orientováno na pouhé ověření nepřítomnosti negativních abnormalit, ale naopak přítomnosti požadovaných osobnostních rysů. Ty přitom musí být předem podrobně a transparentně popsány (viz část 3. písm. a) níže). Jakkoli je nám známo, že zde byly obdobné neúspěšné snahy již v minulosti, tentokrát by mělo být jednoznačně definováno, podle jakých parametrů a jakým způsobem budou psychologické testy vyhodnocovány. Předpokládá se vytvoření seznamu vyžadovaných vlastností a několika základních osobnostních profilů soudce. V žádném případě to však nesmí znamenat, že by došlo k vytvoření úzce definované šablony. Stále bude ponechán dostatečný prostor pro žádoucí diverzitu, pouze je potřeba předcházet svévolnému hodnocení psychologických vyšetření.

Jako v případě výběru justičních koncipientů a ze stejných důvodů musí být ministerstvo a soudci prostřednictvím Komise pro výběr soudců zapojeni do výběru justičních kandidátů a budoucích soudců.

Po provedení výběru justičního kandidáta shora naznačeným způsobem se stane justiční kandidát, aby mohl být otestován v praxi, na období jednoho roku čtvrtým nehlasujícím členem senátu krajského soudu. Tato fáze výběru soudce bude tou nejdůležitější. Ostatní členové senátu, soudci, budou hodnotit justičního kandidáta, a to vždy po šesti měsících. V případě negativního hodnocení bude moci justiční kandidát požádat o přeřazení do jiného přípravného senátu. Na základě hodnocení rozhodne předseda krajského soudu po konzultacích se sborem soudců krajského soudu o navržení justičního kandidáta na jmenování soudcem ministru spravedlnosti, který rozhodne o navržení kandidáta ke jmenování vládě a prezidentu republiky. Po svém jmenování začne soudce pracovat jako soudce krajského soudu, který bude členem senátu spolu s dalšími třemi soudci. Soudce bude jmenován prezidentem republiky s přidělením ke konkrétnímu okresnímu soudu, avšak po přechodnou úvodní dobu půl roku či jednoho roku, tato doba je stále předmětem úvah, bude přidělen ke krajskému soudu.

3. *Kariéra soudce*

a) *Hodnocení*

Základem kariérního postupu musí být pravidelné hodnocení práce soudce. To musí být prováděno kolegy soudci a zákonem zřízenými orgány v rámci justice, nezávislými na výkoné moci a zároveň tak, aby byla zajištěna jeho maximální objektivita. Předmětem hodnocení musí být zákonem specifikované očekávané kvality soudce. Ve společnosti a v právnických povoláních je široká shoda na tom, jaké kvality má mít dobrý soudce. Mimo vynikající profesní kvality, musí být soudce osobou s charakterem, morální integritou a silným smyslem pro spravedlnost; musí žít svoji nezávislost, být nestranný, rozhodný, musí být schopný komunikovat, poslouchat a vést autoritativně jednání; navíc musí mít dobré jazykové schopnosti, musí být schopen pracovat rychle a pod tlakem. Uvedené kvality, jejichž soupis není úplný, jsou vyžadovány po soudcích napříč většinou právních systémů. Tak např. jsou vyžadovány v Anglii a Walesu, Německu, Austrálii nebo na Novém Zélandu a v mnoha dalších státech. Tyto kvality soudce však nejsou neznámé českému systému, na tomto místě by měl být zmíněn seznam předpokladů pro výkon

soudcovského povolání, zveřejněný předsedou Nejvyššího správního soudu. Tento seznam vypočítává předpoklady kandidátů na soudce Nejvyššího správního soudu.

Hodnocení soudce zkušenějšími kolegy nemá sloužit jen k případnému dalšímu postupu, ale také jako zpětná vazba usnadňující soudci osobnostní rozvoj. Zároveň je třeba, aby toto hodnocení nemohlo sloužit jako nástroj vynucování poslušnosti a oslabování názorové rozmanitosti v justici. Hodnocení musí mít společnou standardizovanou podobu s předem definovanými kritérii hodnocení, tato kritéria musí být všechna zmíněna v hodnocení, což znamená, že hodnotící nemůže některá kritéria, byť obtížná, vynechat. Nemalým problémem systémů hodnocení existujících v zahraničí je jejich přílišná všeobecnost, která umožňuje přeskočit kritické body, kdy vzájemnou udržení dobrých vztahů jsou (téměř) všichni hodnoceni rutině těmi nejlepšími nebo téměř nejlepšími stupni. Takovému pouze formálnímu hodnocení bychom se měli vyhnout, neboť hodnocení soudců je zamýšleno jako rozhodující podklad pro postup na vyšší justiční místa.

Konečné hodnocení vycházející ze stanoviska předsedy soudu, u kterého soudce působí, by mělo být vydáno radou soudců odvolacího soudu, která bude vytvořena zákonem jako v Rakousku, nebo předsedou odvolacího soudu. Toto konečné hodnocení by mělo být vydáváno dostatečně pravidelně (tak např. každé tři roky) a mělo by obsahovat osobní pohovor se soudcem, který s ním vedl pověřený soudce. Výsledky konečného hodnocení by měly být přístupné soudci, jehož se týkají, a zároveň by měly být součástí osobního spisu soudce; tímto způsobem budou tvořit cenný materiál pro budoucí výběrová řízení.

Hodnocení by neměla sloužit k účelům kárného řízení. Pokud však budou v procesu hodnocení odhalena významná pochybení, může být takovéto kárné řízení zahájeno. Kárné rozhodnutí o odvolání z funkce soudce však nemůže být založeno pouze na uvedeném hodnocení; takovéto rozhodnutí tak nadále může být výlučně výsledkem řádného kárného řízení. Odvolání z funkce soudce i nadále má být důsledkem pouze nejvýznamnějších pochybení jako je neustálé a záměrné protizákonné rozhodování, dlouhodobé nevyřizování věcí, neustálé hrubé porušování základních zásad procesu nebo vydávání rozhodnutí, která konstantně postrádají minimální požadavky na jejich kvalitu.

Jako nové opatření proti potírání rizika korupce a pro posilování nestrannosti soudních rozhodnutí by soudci měli v budoucnu pravidelně předkládat majetková přiznání. Tato přiznání nebudou veřejně dostupná, ale budou součástí osobního spisu soudce. V této souvislosti musí být přijata zvláštní opatření k ochraně těchto dokumentů. Stejná povinnost by měla být zavedena pro státní zástupce.

b) Pokračující vzdělávání soudců

Kontinuální vzdělávání soudců je jejich povinností již dnes. Tato povinnost ovšem není nijak blíže specifikována a v praxi ji někteří soudci zanedbávají. Proto je nezbytné zavést systém povinného vzdělávání, jehož obsah budou pro jednotlivé specializace určovat zástupci justice. Základní penzum musí, stejně jako dosud, zajišťovat Justiční akademie, vzdělávání by ale mělo být do určité míry volitelné (pomocí kreditního systému), přičemž do vzdělávání by měly být započítávány i některé individuální aktivity nepochybně přispívající

k odbornému rozvoji (účast v redakčních radách, vydané monografie, články v recenzovaných časopisech atd.). Neplnění této povinnosti musí být kárným proviněním. Vzdělávání soudců se bude zabývat samostatná kapitola Bílé knihy.

c) Postup na vyšší soud

Podmínkou postupu na vyšší soud musí být absolvování přípravné dočasné stáže na vyšším soudě. Ta musí být dostupná všem soudcům s výborným hodnocením. **Následně potom musí být uvolněná místa na vyšších soudech obsazována v (celorepublikovém) výběrovém řízení,** přičemž výběrová komise bude mít kromě osobního pohovoru možnost prostudovat personální spisy jednotlivých kandidátů a náhodný vzorek jejich meritorních rozhodnutí. Výběrová komise musí být nezávislá na lokálním prostředí, to znamená, že musí být centrální. Znovu a ze stejných důvodů musí být do výběru zapojeno jak ministerstvo, tak představitelé justice.

d) Postup do vedoucích funkcí

Je otázkou, zda zachovat model výběru předsedů soudů výběrovými komisemi, nebo zda zvolit variantu, pro všechny vedoucí funkce nebo jen pro určité úrovně, jejich volby soudci daného soudu.

V prvně uvedené variantě by výběrovou komisí měla ve všech případech konstituovat justice, a to nejspíše v podobě stálé výběrové komise ustavené vždy na určité funkční období. Výsledný kandidát by pak měl být navrhován ke jmenování ministru spravedlnosti. Ten by pak navrhoval prezidentu republiky kandidáty ke jmenování, nebo by je v případě předsedů okresních soudů přímo jmenoval. Mandát by v takovém případě mohl být opakovatelný, neboť jeho neopakovatelnost byla Ústavním soudem žádána pouze s přihlédnutím k aktuálnímu netransparentnímu způsobu výběru kandidáta výkonnou mocí bez jakýchkoli brzd a protiváh.

V novém systému by měla justice zásadní roli při výběru. Výběrové řízení by upravil zákon, včetně podmínek pro opakování mandátu, např. úspěšný výkon funkce předsedy. Předsedové, kteří by chtěli být znovuzvoleni, by museli podstoupit výběrové řízení a museli by být výběrovou komisí označeni za nejvhodnější kandidáty. Tímto způsobem se může nebezpečí osobních vazeb či korupce, viděné Ústavním soudem, zabránit a současně nebude důvodu, proč neumožnit znovujmenování nejlepšího dostupného kandidáta (někdy jediného s potřebnými schopnostmi), čímž nedojde ke ztížení správy soudu. Avšak v případě možnosti znovu zvolení se jeví jako vhodnější zkrátit funkční období předsedy, tak např. na pět let, neboť se dvakrát sedm let jeví jako příliš dlouhé období.

Volba předsedů soudů soudci samými působícími na určitém soudu by významně posílila samosprávu justice a odpovědnost jednotlivých soudců za celek. Lze doufat, že takovéto opatření by rovněž zvýšilo autoritu předsedy soudu. Bezprostřední znovuzvolení, tj. znovuzvolení bez předchozího výběrového řízení, by mělo být vyloučeno, aby bylo zabráněno zvolení slabých předsedů.

Místopředsedové soudů by měli být jmenováni podobně jako předsedové soudů. **Funkce místopředsedy je postupem soudce na vyšší místo, tudíž by místopředsedové měli být vybírání v transparentním výběrovém řízení a**

ne podle uvážení předsedy soudu. Místopředsedové soudů, nezávislí a úspěšní soudci, jsou zástupci předsedy soudu a v tomto smyslu jsou na něm závislí; nemělo by se na ně však pohlížet jako na osobní asistenty předsedů, ale jako na správce s vlastními právy zodpovědnými za hladký běh soudu v jim příslušné agendě. Vzhledem k tomu, že předseda a místopředsedové mají úzce spolupracovat, předseda soudu by měl mít poradní hlas při jejich výběru.

Úloha a povinnosti předsedy soudu a jeho místopředsedů potřebují revizi. Nejeví se v dlouhém období jako přijatelné, že předseda a místopředsedové tráví většinu času vyřizováním správní agendy. Tak např. jde o investiční výdaje převyšující určitý limit, správa budovy nad běžnou míru, mzdové účetnictví, správa IT nebo vymáhání dluhů, tyto záležitosti by měly být interně delegovány, případně centralizovány.

e) Postup na Nejvyšší soud

Pevná pravidla je nutno stanovit i pro výběr soudců Nejvyššího soudu (a Nejvyššího správního soudu). Vzhledem k významu a důležitosti těchto soudcovských míst, se jeví vhodné, že mimo justici by se **na výběru těchto soudců měla zřejmě podílet i akademická sféra a sféra politická reprezentovaná Ministerstvem spravedlnosti.** Významní akademici, kupříkladu, by mohli být navrhováni děkany právnických fakult. Uvedené otázky by měly být předmětem další debaty.

f) Emeritní soudce

V případě jejich zájmu a souhlasu Ministerstva spravedlnosti a výboru z řad soudců by měli mít emeritní soudci při odchodu z funkce možnost být zařazeni do „zálohy“, ze které by v případě potřeby mohli být povoláni na dočasnou výpomoc k soudům s velkým počtem nedodělků.

g) Dočasné přidělení k Ministerstvu spravedlnosti

Je nezbytné se intenzivně zabývat otázkou, zda nelze překonat judikát Ústavního soudu, který vyslovil protiústavnost dočasného přidělování soudců k Ministerstvu spravedlnosti. Toto rozhodnutí Ústavního soudu zbavilo soudce možnosti rozšířit si své zkušenosti a vzhled do některých problémů z jiných právnických oblastí a současně Ministerstvo spravedlnosti připravilo o to mít prospěch ze znalostí a zkušeností soudců pro legislativní a administrativní úkoly. Ministerstvo by vítalo obšírnou diskusi na toto téma. Uvedený model bez jakýchkoliv obtíží funguje v řadě vyspělých zahraničních zemí s dlouhou tradicí demokracie a současně není tento model považován za porušení dělby moci, jsou-li soudci, se svým souhlasem, dočasně takto přidělováni. Je nutné uvést, že soudci jsou cenným rezervoárem znalostí a zkušeností, které by měly být přímo dostupné pro řádný a efektivní výkon činnosti ministerstva. Domníváme se, že lze nalézt způsob, jak něco takového znovu zavést v České republice.

